

Ege Coğrafya Dergisi 29 (1), 2020, 1-17, İzmir-TÜRKİYE
Aegean Geographical Journal, 29 (1), 2020, 1-17, İzmir-TURKEY
Dergi Ana Sayfası: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ecd>

Araştırma Makalesi / Research Article

KOZBEYLİ'DE (FOÇA/İZMİR) KIRSAL TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ HAKKINDA YEREL HALKIN GÖRÜŞLERİ¹

The Opinions of the Local People on the Issue of Developing the Rural Tourism in Kozbeyli (Foça/İzmir)

Füsun BAYKAL²

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü
fusun.soykan@ege.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4599-4235

Emre ATABERK

Ege Üniversitesi Bergama Meslek Y.O.
Turizm ve Otel İşletmeciliği
emre.ataberk@ege.edu.tr
ORCID: 0000-0002-3338-4798

(Teslim: 4 Kasım 2019; Son Düzeltme: 20 Nisan 2020; Kabul: 20 Nisan 2020)
(Received: November 4, 2019; Last Revised: April 20, 2020; Accepted: April 20, 2020)

Abstract

While the town of Foça is a coastal tourism destination of İzmir, the Foça Peninsula on which the town is located has also such rural richness. The aim of this study is to reveal the rural tourism potential of the village of Kozbeyli in Foça and to learn the opinions of the village people about this type of tourism. For this purpose, a BAP project was carried out by us. In the project, multiple research methods have been implemented. In this context, observation, field research, SWOT analysis, quantitative and qualitative data collection techniques have been benefitted. Hence, surveys and oral interviews have been conducted. Thus, the level of consciousness and thoughts of the local people about tourism have been acquired. Only oral interviews (six people) are included in this article. The interviews have been assessed through both Nvivo 11 Pro Qualitative Data Analysis. According to the results, the interviewees stated that the two most important sectors for the future of the village are agriculture and tourism. So that Kozbeyli could benefit from the rural tourism at the highest level; they stipulated the tourism education, turning homes into pensions, creating new tourism activities, increasing the number of gift shops and selling various local products. Based on these results, a non-governmental organization should be established for the development of rural tourism in Kozbeyli, village settlement texture and stone houses should be preserved, education should be provided to the local people, a strategic plan and an action plan (road map) should be made based on the principle of participation. When all these suggestions are followed, rural tourism in Kozbeyli will be sustainable and will serve as a successful model for other settlements.

Keywords: Rural tourism, potential, interview, Qualitative Data Analysis, Kozbeyli.

Öz

Foça, İzmir'in bir kıyı turizmi destinasyonu olmakla birlikte, yer aldığı Foça Yarımadası da o denli kırsal zenginliklere sahiptir. Bu çalışmanın amacı, Foça'nın Kozbeyli köyünün kırsal turizm potansiyelini ortaya koymak, köy halkının bu turizm türü hakkındaki görüşlerini öğrenmektir. Bu amaçla tarafımızdan bir BAP projesi yürütülmüştür. Projede çoklu araştırma yönetimi uygulanmıştır. Bu kapsamda gözlem, alan araştırması, SWOT analizi, nicel ve nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. Bunun için anket ve sözlü görüşmeler yapılmıştır. Böylece yerel halkın turizm hakkındaki bilinç düzeyleri ve düşünceleri öğrenilmiştir. Bu makalede yalnızca sözlü görüşmelere (altı kişi) yer verilmiştir. Görüşmeler hem manuel hem de Nvivo 11 Pro nitel veri analiziyle değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre görüşmeciler, köyün geleceği için en önemli iki sektörün tarım ve turizm olduğunu belirtmişlerdir. Kozbeyli'nin kırsal turizmden en üst düzeyde faydalanabilmesi için; turizm eğitimi, evlerin pansiyona çevrilmesi, yeni turizm

¹ Bu çalışma; "Kozbeyli Köyünde (Foça/İzmir) Turizmi Geliştirme Konusunda Yerel Halk ve Turist Görüşlerinin Nitel Veri Analiziyle Değerlendirilmesi" başlıklı Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi'nden (Proje No: 17-EDB 003) kısmen alıntı yapılarak ve yeni konular eklenerek hazırlanmıştır.

² Sorumlu Yazar/ Corresponding author

aktivitelerinin oluşturulması, hediyelik eşya dükkanlarının artırılması ve çeşitli yerel ürünlerin satılmasını şart koşmuşlardır. Bu sonuçlardan hareketle Kozbeyli’de kırsal turizmin gelişmesi için bir sivil toplum örgütü kurulmalı, köy yerleşme dokusu ve taş evler korunmalı, yerel halka eğitim verilmeli, katılımçılık esasına dayalı bir stratejik plan ve bir eylem planı (yol haritası) yapılmalıdır. Bütün bu önerilere uyulduğu zaman Kozbeyli’de kırsal turizm hem sürdürülebilir olacak hem de başka yerleşmelere başarılı bir örnek teşkil edecektir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal turizm, potansiyel, görüşme, Nitel Veri Analizi, Kozbeyli.

1. Giriş

Turizm günümüzde yalnızca refah toplumlarının bir ekonomik sektörü değil, gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerle birlikte dünyanın her köşesine yayılmış, kalkınmanın motoru haline gelmiştir. Bugün ister bir köy, ister bir çiftlik, ister bir dağ ya da bir kıyı olsun turizme açılacağı zaman atılması gereken ilk adım, o yerin turizm potansiyelinin var olup olmadığının bilinmesidir (Soykan, 2004). Potansiyelin içeriğinde doğal ve kültürel kaynakların zenginliği kadar “*insan potansiyeli*” de o denli önemlidir. Sözelimi katılımçılık esasına göre ve örgütlenmeyle yürütülmesi gereken kırsal turizm, ancak yerel halkın gönüllü olması ve ilgisiyle başlayabilir. O halde kırsal turizmin başarısının temelinde kırsal insan yattığına göre onların görüşlerinin öğrenilmesi gerekir.

Foça, kıyı turizminde İzmir’in ve Ege Bölgesi’nin en önemli destinasyonlarından biridir. Foça’nın yer aldığı Foça Yarımadası’ndaki kırsal yerleşmelerden biri olan Kozbeyli; kırsal turizmle tanışma sürecini yaşamaktadır. Daha doğrusu köylü için turizm ve turist vardır. Bugüne kadar Kozbeyli’ye gösterilen ilginin şekillenmesinde dibek kahvesi, yerel ürünler, taş evler, doğa yürüyüşleri, restoran ve konaklama tesislerinin açılması önemli rol oynamıştır. Kişisel çabalarla ve tanıtım çalışmalarıyla bu noktaya gelen Kozbeyli için koruma-kullanma dengesi, taşıma kapasitesi ve sürdürülebilir turizm ilkeleri doğrultusunda bir kırsal turizm strateji ve eylem planının yapılması gerekmektedir. Atılacak ilk adımların başında köy halkının turizm farkındalığını tanımak ve kırsal turizm hakkındaki görüşlerini öğrenmek çok değerlidir. Yerel halkın görüşleri kırsal turizme yön verecek, onları katılımçılığa teşvik edecek, kısacası köyün turizm geleceğine ve sosyo-ekonomik kırsal kalkınmasına fırsat tanıyacaktır. Bu öngörüler doğrultusunda tarafımızdan hazırlanan Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi (Baykal, 2018), köyün kırsal turizm potansiyeli, yerel halkla sözlü görüşmeler ve anket uygulamasına odaklanmıştır. Böylece Kozbeyli’de kırsal turizm ve onunla eşleşen diğer alternatif turizm türlerini

geliştirmek için yapılması gerekenler saptanmış ve taslak eylem planı önerisi getirilmiştir. Projeden bu çalışmaya, yalnızca öz biçimde potansiyel, SWOT analizi ve yerel halk sözlü görüşmeleri aktarılmıştır.

2. Amaç ve Yöntem

Çalışmanın amacı; İzmir’in Foça ilçesine bağlı Kozbeyli kırsal yerleşmesinde gelişim sürecini yaşayan kırsal turizm hakkında yerel halkın görüşlerini öğrenmektir. Kırsal turizm; Kozbeyli gibi doğal ve kültürel çekicilikleri zengin, ancak büyük kentlere ve turistik merkezlere yakınlıktan dolayı bu kimliğini kaybetme riski taşıyan, dışa göç verme ile nüfusun azalması ve tarımın gerilemesi sorunu ile karşı karşıya olan köyler için bir kurtarıcı olarak görülmektedir. İşte tam bu noktada çalışma konusunun temel problemi şu şekilde belirmiştir:

Kozbeyli köyünde kırsal turizmin sürdürülebilir gelişmesi nasıl sağlanabilir?

Bu problemin çözümüne yol gösterecek şu sorular da sorulmalıdır:

1. *Kozbeyli halkının kırsal turizme bakış açısı, farkındalığı ve bilgisi ne düzeydedir?*
2. *Kozbeyli köyünün doğal ve kültürel çekicilikleri turistik ürüne nasıl dönüştürülebilir?*
3. *Kozbeyli köyünde kırsal turizm nasıl ve kimler tarafından başarılı şekilde yürütülebilir?* Bu makalede yalnızca ana problem ve birinci soru ele alınmıştır.

Çalışmanın dayandığı proje (Baykal, 2018) birincil ve ikincil veri kaynaklarından yararlanılarak “*çoklu araştırma yöntemi*” ile hazırlanmıştır: literatür taraması, coğrafi alan araştırması, gözlem ve ziyaretler, SWOT analizi, nicel ve nitel veri toplamak amacıyla yapılan anket ve sözlü görüşmeler. Görüşmeler yerel halk ile yapıldığı için araştırma evrenini Kozbeyli halkı oluşturmakla birlikte, her yaşta kişiye ulaşmak anlamsız olduğu için “*çalışma evreni*” sınırlaması getirilmiştir. Çalışma evrenini tespit ederken; 30 yaş üzerindeki, köyü geçmişten bugüne değerlendirebilecek kişiler ve köyden hiç ayrılmamış kişiler dikkate alınmıştır. Böylece 2018 yılında 628 kişi olan köy nüfusu içinde çalışma evreni yaklaşık 50-60 kişiye denk düşmüştür. Bu grup

içinden örneklem alabilmek için “olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan amaca yönelik örnekleme” tercih edilmiştir. Çünkü olasılıklı olmayan örnekleme yöntemleri; var olan bir durum hakkında ayrıntılı bilgi toplamayı, birey ve objelerin belirli özelliklerine göre örneklem almayı içermektedir. Bu yöntemlerden biri olan amaca yönelik örnekleme ise; çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapmaya olanak tanımaktadır (Alaz Şeyihoğlu ve Özgürbüz, 2016). Bu doğrultuda köy sakinlerinden şair-yazar Hüseyin Yurttaş'tan yardım alınarak yerel halkı temsil etme düzeyi yüksek 6 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Örneklem grubu oluşturulduktan sonra katılımcıların özellikleri dikkate alınarak “bireysel görüşmeler” gerçekleştirilmiştir. Görüşme türü olarak “yapılandırılmamış görüşme” seçilmiştir. Bu tür görüşmelerde önceden hazırlanan açık uçlu sorular katılımcılara sorulmakta, yeni sorular ve yanıtlar eklenebilmekte, müdahalede ve yönlendirmede bulunulmamaktadır (Özgen, 2016). Görüşmeler esnasında kayıt cihazı kullanılmış, ayrıca notlar da alınmıştır. Elde edilen veriler, hem manuel olarak hem de NVivo 11 Pro paket programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. NVivo programı, nitel verinin analizi için kullanılan bilgisayar paket programlarından biridir. Nitel veri analiz süreci genel olarak üç aşamadan geçmektedir: araştırma sorusunun oluşturulması, veriyi toplama ve veri toplandıktan sonraki süreç (Yurdakul Kabakçı vd., 2016). NVivo'yu nitel veri analizinde kullanmanın yararları şunlardır: veri yönetimi, fikir yönetimi, veri üzerinde sorgulama yapma, veriyi görselleştirme, veriyi rapor etme (Bazeley and Jackson, 2015).

3. Dünya Turizm Eğilimlerinde Kırsal Turizmin Yeri ve Önemi

Dünya turizm endüstrisi; 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızlı bir gelişme göstermiştir. Günümüzde turizm sektörünün öneminin artmasında, gelir sağlması, sürdürülebilir iktisadi gelişmeyi desteklemesi, istihdamı artırması ve dünya barışına katkı vermesi gibi olumlu etkilerinin payı büyük olmuştur (Karataş ve Babür, 2013). Uluslararası turizm hareketlerine 1950 yılında 25 milyon kişi katılırken bu sayı 2000 yılında 684 milyona, 2018 yılında ise 1,4 milyara ulaşmıştır. Aynı şekilde turizm gelirleri 1950 yılında 2,4 milyar dolar iken 2000 yılında 473,4 milyar dolara ve 2018 yılında ise 1,7 milyar dolara yükselmiştir (UNWTO, 2019; Gögebakan 2016). Turizmin gelişmesi 1980'lere

kadar ağırlıklı olarak kitle turizmi şeklinde gerçekleşmiş, günümüze doğru ise birçok yenilik birbirini izlemiştir. İnsanlar tatil sürelerini birkaç parçaya bölerek ilgi alanlarına göre farklı yerlere gitmeye ve değişik aktivitelerde bulunmaya başlamışlardır. Bu yönelişin arkasında; klasik turizm ürününde doyuma ulaşma (bıkma), değişik kültürleri merak etme, ülkeler arasındaki mesafelerin görece kısılması ve maliyetlerin azalması, sosyal medyanın hızla yaygınlaşması, üçüncü yaş turistlerinin artması gibi pek çok neden yatmaktadır (Kılıç ve Kurnaz, 2010).

1980'lerin sonlarından bu yana “sürdürülebilirlik” kavramı, hem kalkınma hem de turizm araştırmalarında sıklıkla kullanılır hale gelmiştir. Aslında sürdürülebilirlik kavramının kökeni, 1970'lerde öne çıkan çevrecilik hareketlerine kadar inmektedir (Liu, 2003). Sürdürülebilir kırsal kalkınmanın başarısında; kırsal alanda yönlendirme, kuruluşlar arası koordinasyon, halkın ve ilgililerin katılımı, tartışmaya dayalı çözüm, izleme ve değerlendirme öne çıkmaktadır. Tabandan gelecek hareketlerle yürüyecek olan kırsal kalkınma çabaları, ancak halkın katılımı ile mümkün olabilmektedir (Kaypak, 2012). Çevresel ve sosyal açıdan sürdürülebilir turizm, yalnızca kendi içinde bir amaç değil, sürdürülebilir kalkınma için de bir ön koşuldur. Ancak bir “efsane”, “makro soruna mikro çözüm” ya da “yerel ve küçük ölçekli” olduğu yolunda ağır eleştirilere de hedef olmaktadır (Sharpley, 2010). Sürdürülebilirlik, destinasyon ile de bütünleşen bir kavramdır. Onun için paydaşların koordineli ve işbirliği içerisinde hareket etmesi, kısacası örgütlenmesi gerekmektedir (Genç vd, 2014).

Turizmde sektörel eğilimlerin ve talep profiline gün geçtikçe farklılaşması, kitle turizminin geri plana düşüp alternatif turizmin yaygınlaşmasının önünü açmaktadır. Özellikle de gelişmekte olan ülkeler turizmden aldıkları payı artırabilmeleri için turizm hizmetleri ve ürünlerini çeşitlendirmek üzere alternatif turizme yönelmektedirler (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002). Alternatif turizm türleriyle birlikte, tatillerde kültür, macera, kırsal, doğa, mutfak, tarım, spor, eğlence içerikli turlara ilgi artmıştır. Bu yoğun ilgi yükselen bir trend haline gelerek, işletmelerin de sürdürülebilir turizm ilkelerine daha fazla önem vermelerine yol açmıştır (Bora, 2018).

Kırsal turizm; Doğal kaynakların, kültürel mirasın, tarımsal alanların, kırsal konutların, geleneklerin ve yerel-bölgesel kimliği yansıtan “marka” olmuş ürünlerin turistik açıdan

değerlendirilmesidir (Baykal, 2019). Kırsal turizm, üretim, gelir ve istihdam yaratma fırsatları sunduğu için kırsal bölgesel kalkınmanın önemli bir itici gücü olarak kabul görmektedir. Çünkü; kırsal turizm sayesinde ulaştırma, sağlık ve eğitim koşulları iyileşmekte, toplum ihtiyaç duyduğu ve beklediği hizmete kavuşmakta, mevcut iş kolları daha aktif hale gelirken yenileri doğmakta, atıl vaziyetteki tarihi değerler korumaya alınmakta, kırsal kadın turizme kattığı yüksek değerle toplum içerisinde olması gereken yere bir adım daha yaklaşmaktadır. Sürdürülebilir kırsal kalkınmanın temelindeki en önemli rollerden birisi, kırsal turizme aittir. Kırsal turizm işletmelerinin sürdürülebilirliği ve onların da kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliğine etkisi; kırsal turizmin bölgeyi ve sektörleri bütünleştiren kalkınma planları ve programlarda yer almasıyla eşdeğerdir (Kuşat, 2014).

Diğer taraftan kırsal turizm konusunda harekete geçen ve ivme kazanan ülkelerin turizm sektöründe daha başarılı oldukları görülmektedir. Düşük sezon açığını bu turizm türüyle kapattıkları, kırsal turizmin hem ülke turizmi hem de makro açıdan ülke ekonomisi üzerinde önemli rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. Farklı kırsal turizm destinasyonları bölge ekonomisini canlandırmakta, ülke turizminin rekabet gücünü artırmaktadır (Karamehmet vd., 2016). Ancak gelecek yıllarda kırsal turizme, kent turizmi ve kruvaziyer turizmin rakip olabileceği, büyüme ve eskimeye bağlı sorunların yaşanabileceği öne sürülmektedir. O halde “yeni nesil kırsal turizm nasıl olmalıdır? Bu soruyu yanıtlamak kırsal turizmin çok yönlü ve karmaşık hale gelmesinden dolayı oldukça zordur (Lane and Kastenholz, 2015). Öte yandan gelecek yıllarda kırsal turizmin başarılı olabilmesi için; pazar bilgisi ve pazar ilişkilerini güçlendirme, olumlu etkileri çoğaltma, ortak yönetim ve kontrol, eğitim, toplum katılımı ve iyi ve kötü uygulamalardan ders alma konularına özen gösterilmesi tavsiye edilmektedir (Irshad, 2010).

Avrupa kırsal alanları için “bütünleşik ve sürdürülebilir” bir gelecek oluşturmayı amaçlayan Avrupa Birliği (AB) kırsal kalkınma politikası; 1990’lardan itibaren tarım-çevre ilişkileri, ürün kalitesi, insan kaynakları ve istihdamı, yaşam kalitesi ve kırsal turizme odaklanmıştır (Aytüre, 2013). Türkiye’de ise kırsal turizmin tanınırlığı iki kurum tarafından çağrıya çıkılan projelerle 2010’lardan itibaren oldukça artmıştır. Bu kurumlardan biri Kalkınma Ajansı, diğeri Türkiye Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu’dur. TKDK aracılığıyla IPARD

Programı kapsamında verilen hibelerle pansiyon, konaklama ve restoran hizmetlerinde artış, çiftlik turizmi ve turistik rekreasyon amaçlı tesislerin gelişimi hedeflenmektedir. Bugüne kadar destek alan kırsal turizm yatırımlarının %54’ü dağlık alanlarda ve orman köylerindedir (Özen, 2016). Kırsal turizm, bölgesel ve yerel projelerin içinde de yer almaktadır: *Doğu Anadolu Turizm Gelişim Projesi, Manisa İli Tekelioğlu Köyü Kırsal Turizm Gelişim Projesi, Zümrüt Köyü Ekoturizm Uygulama Projesi* vd. (Ün vd., 2012).

4. İzmir ve Foça Turizminin Temel Özellikleri

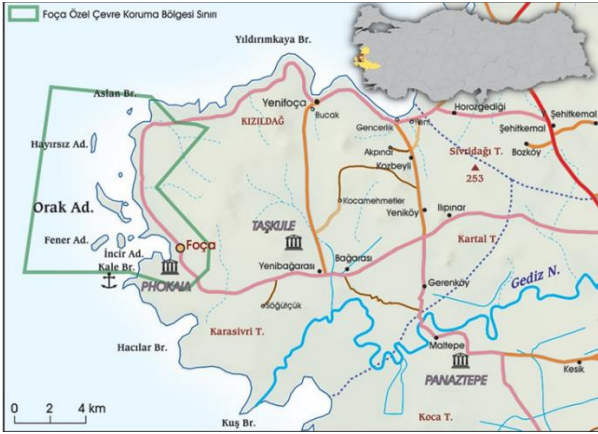
İzmir; İç ve dış turizm hareketleri açısından Türkiye’de önemli bir coğrafi konuma sahiptir. İzmir, kıyı turizminde ülkemizin önemli bir destinasyonu olduğu kadar, yerel ve evrensel kültürel değerleriyle de kültürel turizmin başta gelen temsilcilerinden biridir. Neolitik’ten itibaren İzmir’in binlerce yıllık bir yerleşim yeri olduğuna ait buluntular, İyon, Helen ve Roma dönemi kalıntıları, *Efes, Pergamon, Teos, Erythrai, Klazomenai, Metropolis* vd antik kentler, Türk dönemi eserleri ve Ege kırsal kültürü, kültürel turizm arz potansiyelinin ne denli zengin olduğunun kanıtıdır. İzmir’de ekoturizm, kırsal turizm ve agroturizm gibi doğaya ve kırsala dayalı turizm türleri Kozak Yaylası, Bozdağlar, Küçük Menderes Havzası ve Urla Yarımadası’nda büyük bir gelişme potansiyeli taşımaktadır (Baykal ve Yıldız, 2018). Ayrıca başta Balçova ve Çeşme’de olmak üzere jeotermal kaynaklar termal turizme fırsat tanımaktadır.

Foça; İzmir’in 30 ilçesinden biridir ve İzmir merkez kentine uzaklığı 70 km.dir. Foça ilçesinin kıyı kesimi ve adalar, 1990 yılında Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilmiştir (Şekil 1).

Foça’da askeri alanlar ve sit alanları nedeniyle yapılaşma nispeten az olmuş, Foça’nın doğal silüeti büyük ölçüde korunmuştur. Plajlar, Foça merkez, Mersinaki koylarında ve Yeni Foça çevresindedir (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2016).

Foça’nın belgelere dayanan tarihi 3000 yıl öncesine kadar inmektedir. Antik *Phokaia*, İ.Ö. 9. yüzyıldan itibaren 12 İyon Kenti’nden biri olmuştur. Pers Mezar Anıtı (Taş Ev), Tiyatro, Arkaik Duvar, Şeytan Hamamı, Kybele Açık Hava Tapınağı, Mozaikler, Osmanlı Mezarlığı, Sur ve Beşkapılar, Dış Kale, Fatih Cami, Kayalar Cami, Hafız Süleyman Mescidi, Foça’nın önemli tarihi ve turistik değerleridir (İzmir Ticaret Odası, 2016).

Foça'da 1967 yılında Fransız Tatil Köyü'nün (Club Med Foça) açılması (2005 yılında kapanmıştır) ile dış turizm faaliyetleri, 1970'lerde ise ikinci konut edinimi süreciyle iç turizm hareketleri doğmuştur. Ekonomisinde tarım ve balıkçılığın ağırlıklı olduğu Foça; 1980'li yıllardan itibaren turizmin etkisiyle hızla değişmeye başlamıştır (Demircioğlu, 1997; akt. Gümüş ve Özüpekçe, 2009). Foça'da turizmin nüfus üzerindeki en çarpıcı etkisi, kadınların çalışma hayatına katılımı, ilçeye işçi göçü ve emekli göçünün artmasıdır. Foça'da turizmle bağlantılı bir diğer yenilik, 1997 yılında otelcilik ve turizmle ilgili bir meslek lisesinin hizmete girmesi (Gümüş ve Özüpekçe, 2009), daha sonra ona Reha Midilli Foça Turizm Fakültesi'nin eklenmesidir. Bütün bunların ötesinde yıllar içinde ikinci konutlarda ve turistik hizmetlerde (konaklama, yeme-içme vd) büyük gelişmeler gündeme gelmiştir.

Şekil 1- Foça Yarımadası ve Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi

Figure 1- Foça Peninsula and Foça Special Environmental Protection Area
(Kaynak: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2016)

Foça'da son 10-15 yıldır iç turizme ivme kazandıran bir takım yeniliklere tanık olunmaktadır: Eski Foça evlerinin butik otele dönüşmesi, Foça-Yeni Foça arasındaki plajların Mavi Bayrak kazanması, 2005 yılından itibaren "Uluslararası Kültür, Sanat ve Balıkçılık Festivali"nin, 2011 yılından itibaren "Foça Yeryüzü Pazarı"nın organize edilmesi, 2012 yılında Foça'nın "Slow Food" ağına dâhil olması, kahvaltı evleri ve restoranların yer aldığı çiftliklerin açılması ve Kozbeyli köyünde kırsal turizmin gelişme sürecine girmesidir (Baykal, 2018).

5. Bulgular

5.1. Kozbeyli'nin Kırsal Turizm Arz Potansiyeli ve SWOT Analizi

Kozbeyli, İzmir'in Foça ilçesine bağlı bir kırsal mahalledir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2018 yılı sonuçlarına göre nüfusu 626 kişidir. Köy, Gencerlik sahilinden 2 km içerdedir (Şekil 1). Kuruluş yeri, kızılçam ormanlarıyla kaplı Şaphane Dağı'nın (449 m) yamaçları üzerindedir. Kuzeydoğudaki kıyı kesiminde I. sınıf alüvyal dolgu araziler yer almaktadır (Foto 1). Yeni Foça-Kozbeyli arasındaki kıyı şeridi denize girmeye uygundur. Kıyıda ikinci konut yapılaşması iç kısımlara doğru genişlemektedir (Ankaralı, 2008).

Kozbeyli'nin kuruluşu hakkında kesin bir tarih yoktur, bugünkü yerleşim alanında yaklaşık 500 yıl önce kurulduğu tahmin edilmektedir (Yurttaş, 2014). Köyü kuran kişinin "Kuzubeyi" olduğu, Kocakule'nin de ona ait küçük bir kale olduğu ileri sürülmektedir. Kurtuluş Savaşı sonuna kadar Kozbeyli'de 20-25 hane kadar Rum nüfus Yukarı Mahalle'de yaşamıştır. Cami çevresindeki mahalle ise Türk Mahallesi'dir (Taşçı ve Pekdoğan, 2018). Köye Lozan Mübadelesi sırasında Limni, Selanik, Kavala ve Midilli'den Türk mübadiller gelmiştir. Köy, 1960'lı yıllardan itibaren İzmir'e göç vermeye başlamış, daha sonraları Nallıhan (Ankara), Eskişehir ve Erzurum'dan göç almıştır. Son zamanlarda şehirden kurtulmak isteyenlerin ev ve arazi alma yoluyla ek bir nüfusa daha sahip olmuştur (Yurttaş, 2016).

Kozbeyli'nin başlıca kültür değerleri arasında Kozbeyli Cami (yapılış 1611, tamir 1891); Çapkinoğlu Konağı ve Meyhanesi (yakın bir dönemde restore edilmiştir, Foto 2); Kule Evler (Rumlar tarafından yapılmış özellikle savunma ve gözetlemeye yöneliktir) başta gelmektedir. Köyden 7 km uzaklıkta Yeni Foça beldesi (ticaret amacıyla kurulan bir Ceneviz kalesi) yer almaktadır (Ankaralı, 2008). Kozbeyli'nin geçmişte en önemli geçim kaynakları olan çekirdekli kara üzüm, şarap ve tütüncülüğün yerini tahıl, baklagiller ve yaş sebze almış, zeytin ve zeytinyağı turistik önem kazanmıştır (Çınar vd., 2012).

Köy meydanı ve yakın çevresinde (Foto 3, 4) market, restoran, kıraathane, kafe, hediyeleş eşya satış yeri gibi mekânlar ve yerel pazar turistlere yönelik yapılmıştır. Köy evleri (Foto 5), büyük kısmıyla taş malzeme ile yapılmış ve geleneksel mimariye uygun biçimde restore edilmektedir, çoğunda içme suyu ve kanalizasyon sistemi bulunmaktadır (Çınar vd., 2012). Çapkinoğlu Evi ve

Meyhanesi ile *Kültür Evi*, restorasyon sonucunda köyün en yeni kazanımlarıdır (Foto 2, 6). *Kozbeyli Köyü Kalkınma ve Gelişme Derneği*, her yıl bahar aylarında *Bahar Şenliği* düzenlemektedir (Yurttaş,

2016). Köyde 1 butik otel, 1 pansiyon, 4 yeme-içme tesisi, 3 turistik alışveriş birimi hizmet vermektedir (Baykal, 2018).

Tablo 1- Kozbeyli'nin SWOT (GZFT) analizi
Table 1- SWOT analysis of Kozbeyli

Güçlü Yönler	Fırsatlar
1. Foça ve İzmir'e kolay ulaşım, denize yakınlık	1. Foça ve Yeni Foça'ya gelen turistlerin ve ikinci konut sahiplerinin köye uğraması
2. Foça'da her çeşit turistik hizmetin varlığı	2. Köyden kısa sürede hem denize, hem de Yeni Foça ve Foça'ya gidilebilmesi
3. Foça askeri alanları, sit alanları ve Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin korumaya katkısı	3. İzmir kent insanının doğa yürüyüşleri, organik yerel ürün alışverişi, yerel lezzetler ve köyde konaklamaya ilgi duyması, gezilerin düzenlenmesi
4. Yakın çevrede deniz, adalar, dağ, vadi, orman ve doğa yürüyüşü için kırsal yolların varlığı	4. İzmir'den kısa sürede Kozbeyli'ye erişim olanağı
5. Yakın çevrede Phokaia antik kenti, Osmanlı eserleri (Foça) ve Yeni Foça'nın varlığı	5. Kırsal turizm ve ekoturizm aktivitelerinin giderek daha fazla tanınır olması ve benimsenmesi
6. Köy merkezinin panoramik peyzaj hakimiyeti	6. Yerel özgün markaların her zaman turist için çekicilik taşıması ve o yeri tercih etmesini kolaylaştırması
7. Kozbeyli sahilinde denize girilebilmesi	7. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın turizmi tüm yıla yayma ve turizmi çeşitlendirme politikasının gündemde olması.
8. Geleneksel konut mimarisine sahip taş evler, tarihi cami eski Rum meyhanesi vd. kültürel miraslar ve ünlü "Dibek Kahvesi"	8. Foça Yarımadası'nda kırsal turizmin gelişebileceği Kozbeyli kimliğinde başka bir köyün olmaması
9. Konaklama hizmeti veren küçük işletmeler, yerel yemekler sunan restoranlar	
10. Köy insanının turist ağırlayabilecek gücü	
11. Köyü sahiplenen şair-yazar Hüseyin Yurttaş	
Zayıf Yönler	Tehditler
1. Bazı eski yapıların metruk hale gelmesi ve yok olması	1. Kırsal kimliği kalmamış yerlerin ilgi görmemesi
2. Yakın çevrede yeni yapıların ortaya çıkması, görsel mimari bütünlüğü bozması	2. Boş zaman aktivitesi olmayan kırsal turizm köylerinin talep çekmede zayıf kalması
3. Eski köy geleneklerinin unutulmuş olması, üretici pazarı, geleneksel ve geçmişten gelen şenlik ve kutlamaların olmaması	3. Kırsal marka ürünleri olmayan yerlerin tercih edilmemesi
4. Kırsal turizmde örgütlenmenin olmaması	4. İzmir'den köye gelirken yol kenarında kahvaltı evi, köy restoranı ve köy ürünleri satan yerlerin çoğalması
5. Köy evlerinde pansiyonculuğun yapılmaması	5. Tanıtımı olmayan yerlerin rekabet edememesi
6. Yakın çevreye organize gezilerin olmaması	6. Yakın çevredeki ikinci konut yapılaşmasının orman alanlarına ve zeytin alanlarına doğru yayılması
7. Tanıtım malzemesinin olmaması ve sosyal medya paylaşımlarının zayıf kalması	7. Yıl içinde aylara göre düzenli ve eşit sayıda turist gelmemesi
8. Kırsal turizm için kamu teşviklerinden yararlanmak için köyde farkındalığın olmaması	8. İzmir yakın çevresindeki ilçelerde günübirlik gidilebilecek kırsal karakterli yerlerin çoğalması
9. Kırsal turizmin önünü açacak kamu, yerel ve özel kuruluşlar arasındaki işbirliği hakkında köyden bir girişimin olmaması	9. Turizmle ilgili, plan ve projesi olmayan yerlerin sürdürülebilir olmaması, yatırımların atıl kalması
10. Kırsal turizm için herhangi bir planlamanın yapılmamış olması	

Kozbeyli’nin doğal ve kültürel değerleri, kırsal turizm için önemli bir arz unsuru olsalar da yeterince kullanılmamaktadır. Buna bağlı olarak ve diğer bazı nedenlerle kırsal turizmin gelişimi de zayıf kalmaktadır. Bu problemin arka planını netleştirmek üzere çalışmada SWOT analizi yapılmıştır (Tablo 1). SWOT; *Strengths* (Avantajlar), *Weaknesses* (Dezavantajlar), *Opportunities* (Fırsatlar) ve *Threats* (Tehditler) kelimelerinin baş harflerinden oluşmaktadır. Bu analiz tekniği; bir ticari ürünün piyasadaki rekabet ortamında üstün ve zayıf yönlerinin öğrenilmesini, turizm potansiyelinin içsel (güçlü ve zayıf) ve dışsal (fırsatlar ve tehditler) özelliklerinin saptanmasını mümkün kılmaktadır (İlhan vd., 2017).

Bu analizden ortaya çıkan en önemli sonuç; Kozbeyli’nin kırsal turizmde bir destinasyon olabilmesi için arz potansiyelinin yeterli olduğu, ancak *mesleki eğitim, kültürel mirasın korunması, aktivite ve marka yaratma, örgütlenme ve planlama* konularında önemli iyileştirme ve yeniliklere gereksinim duyulmasıdır.

5.2. Kozbeyli’de Kırsal Turizmin Geliştirilmesi Hakkında Yerel Halkın Görüşleri

5.2.1. Katılımcıların Profili

Sözlü görüşme yapılan 6 kişinin hepsi erkek ve 35-64 yaş aralığındadır. Eğitim düzeyleri çeşitlilik göstermekte, çalışma alanları ise özel sektör ağırlıklıdır (Tablo 2).

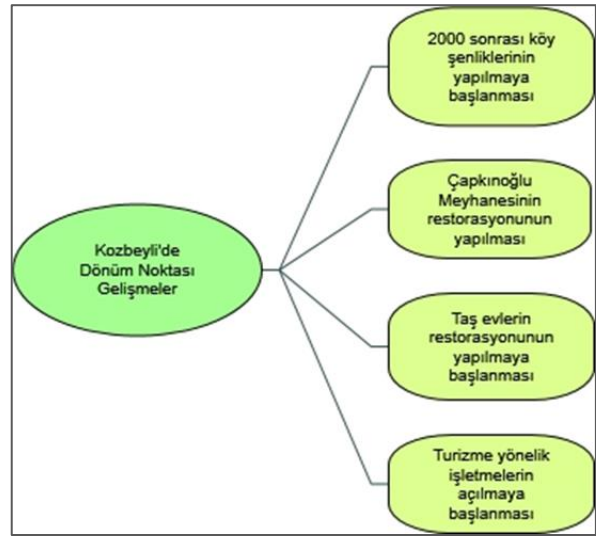
Tablo 2- Görüşme yapılan kişilerin demografik özellikleri
Table 2- The Demographic characteristics of the interviewees

Kişiler	Cinsiyet	Yaş Aralığı	Eğitim Düzeyi	Çalışma Alanı
Ş.Y.	Erkek	35-49	İlköğretim	Özel Sektör
M.G.	Erkek	35-49	Ortaöğretim	Özel Sektör
H.O.	Erkek	35-49	Yükseköğretim	Özel Sektör
H.Y.	Erkek	65-79	Yükseköğretim	Emekli
E.G.	Erkek	65-79	İlköğretim	Emekli
V.O.	Erkek	50-64	Ortaöğretim	Özel Sektör

5.2.2. Çevresel Algılama, Farkındalık ve Bilgi Düzeyi

Bu başlık altındaki 4 sorunun amacı; yerel halkın köylerini ne kadar iyi tanıdığı ve nelere önem verdiğini öğrenmektir.

Kozbeyli’de dönüm noktası yaratan gelişmeler ve rol oynayanlar: Katılımcılara göre Kozbeyli köyünde dünden bugüne dönüm noktası yaratan dört önemli gelişme vardır ve hepsi köyde yapılan yeniliklerle ilgilidir (Şekil 2).

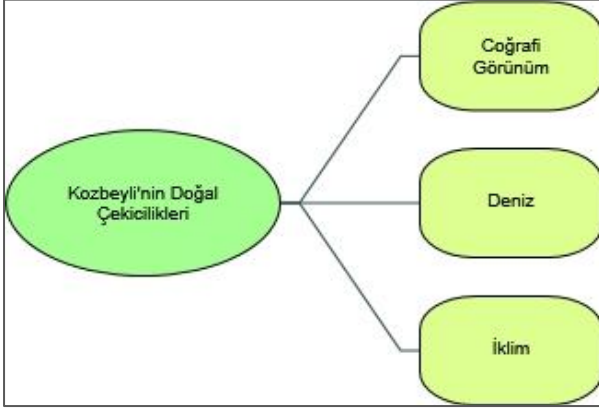
Şekil 2- Kozbeyli’de dönüm noktası gelişmeler

Figure 2- The milestone developments in Kozbeyli

Görüşmecilerden H.Y.; 2000-2001-2002 festivalleri, köy şenliği ve başka programlar, Yeni Asır gazetesindeki yazılar, bir de Çapkınoğlu Meyhanesi’nin restorasyonu etkili oldu” demiştir. H.O. ise H.Y.’a atıfta bulunarak ““Köyün en çok gelişmesini sağlayan bence H.Y.’nin katkılarıdır. Çünkü köy insanlarını Şirince’ye ve farklı yerlere götürdü. Sonra köydeki kadınlar köy ekmeği, ekşi maya ekmeği yapmayı öğrendiler. Ondan sonra köyün meydanı gelişti. Daha sonra da 2010 yılında biz bu işletmeyi açtıktan sonra gelişmeler daha da hızlandı. Ondan sonra yakın akrabamıza A. Otel’i açtırdık, konaklama yeri oldu” açıklamasını yapmıştır.

Kozbeyli’nin dönüm noktası gelişmelerinde bu köyün insanı olan H.Y.’ın halkı bilinçlendirmesi ve ufkunu açması etkili olmuştur. O nedenle kırsal yerleşmelere bir yenilik sokulmak istediğinde köyden gönüllü ve önder kişilerin çok önemli rol oynadığı unutulmamalıdır.

Kozbeyli'nin doğal çekicilikleri ve farklı özellikleri: Katılımcılar köyün doğal çekicilikleri arasında en çok coğrafi görünümün güzelliğini, temiz havayı ve denize yakınlığı öne çıkarmışlar ve bunları da diğer yerlere göre bir fark olarak görmüşlerdir (Şekil 3).

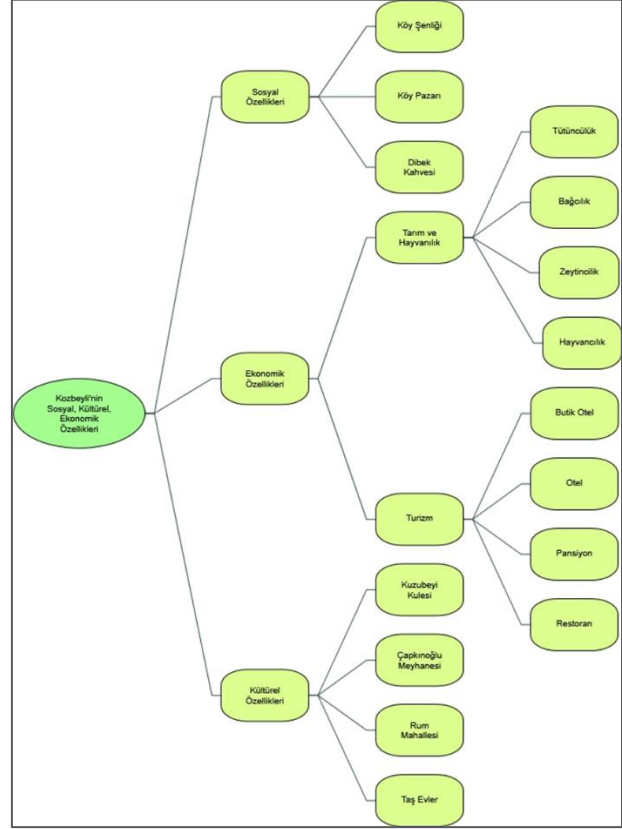
Şekil 3- Kozbeyli'nin doğal çekicilikleri
Figure 3- The Natural attractions of Kozbeyli

Görüşlerden bazıları şöyledir: H.Y.'ye göre; "Bir kere doğası güzel, denize yakın", M.G.'ye göre; "Arkamız çam, önümüzde deniz, yakın köylere göre çok fazla öne çıkıyor". V.G.'ye göre; "Bir kere nem yok, ikincisi çok temiz bir havası var, oksijen bol". E.G.'ye göre; "Köyümüz güzel denize nazır üstü çam, önü deniz, arazisi güzel, gelenler memnun oluyor, ne güzel köyünüz var diye bize her zaman yansıtıyorlar".

Kozbeyli'nin sosyal, kültürel, ekonomik çekicilikleri ve farklı özellikleri: Katılımcılara göre Kozbeyli, bir Türk köyü olmakla birlikte daha sonra buraya yerleşen Rumların yaptığı taş evlerle büyük bir görsel zenginlik kazanmıştır. Bu evlerde Foça taşı kullanılmış, yapımında Rum ve Bulgar ustalar çalışmıştır. Köy, son on yıla kadar geçimini tarım ve hayvancılık ile sağlarken açılan kahvaltılık evleri ve butik oteller aracılığıyla turizme yönelmiştir. Köyde oturanlar burada yaşamaktan memnundurlar (Şekil 4).

Bu soruya verilen yanıtlarda şu görüşler ortaya çıkmıştır: H.Y.; "Kuzubeyi geliyor burayı seçiyor önce kuleyi sonra kulenin yanına camiye yaptırmış. Ahali Türk, onlara Rumlar eklenmiş, ana işler zeytincilik, bağcılık, sonra Kavalalılarının gelmesi ile tütüncülük başlıyor. Foça Karası, çok ünlü üzümümüz. Mimari olarak burada tabii Rumların etkisi var". V.O.; "Eskiden Foça Karası şarapları üretiliyormuş, zaten burada Çapkınoğlu Meyhanesi var. Köyün halkı genelde zeytincilikle geçiniyor.

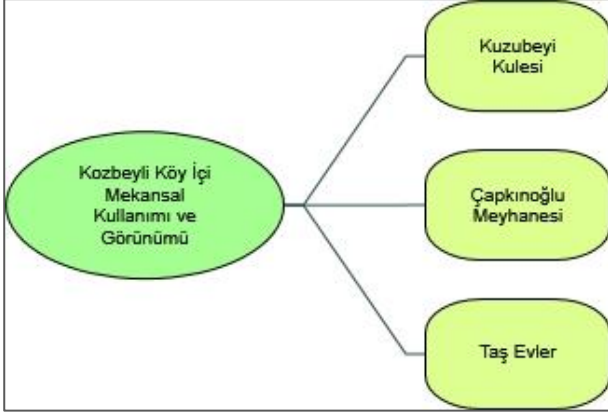
Herkesin toprağı var, halk turizmle ilgili bir şeyler olacağını anladığı için yavaş yavaş kahvaltılık salonları açmaya, ekmek, zeytin, zeytinyağı satmaya başladılar". M.G.; "Köylü son on yıl, en yoğun beş yıldır turizmle içiçe. Köyde kadınlar açılan mekânlarda çalışıyor. İnsanların buraya gelip gitmesi insanların bakış açısını bayağı bir değiştirdi".

Şekil 4- Kozbeyli'nin sosyal, kültürel ve ekonomik çekicilikleri

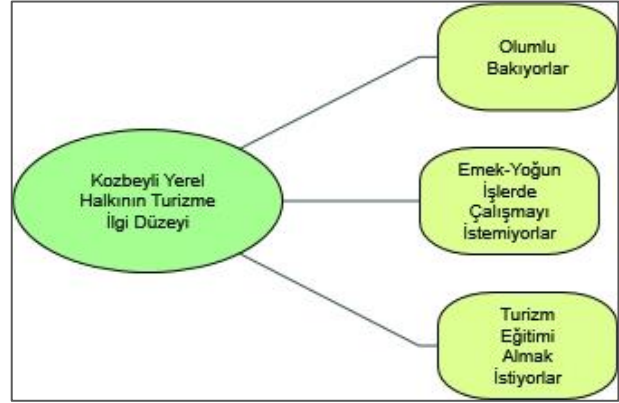
Figure 4- Social, cultural and economic attractions of Kozbeyli

Kozbeyli köy içi mekânsal kullanımı: Katılımcılar Kozbeyli köy içinin mekânsal kullanım bakımından kendine has bir dokusu ve görüntüsü olduğunu ifade etmişlerdir. Onlara göre köyün görünümünde (imajında) taş evler, Kuzubeyi Kulesi ve Çapkınoğlu Meyhanesi en belirgin olanlardır (Şekil 5).

Şekil 5- Kozbeyli köy içi mekânsal kullanımında öne çıkanlar

Figure 5- The Intra-village spatial features and image of Kozbeyli

Şekil 6- Kozbeyli halkının kırsal turizme ilgi düzeyi

Figure 6- The Kozbeyli people's level of interest to rural tourism

Katılımcıların görüşleri şöyledir: H.O.; “Mekânsal olarak köyün kuruluş yeri, cami ve caminin çevresi. Biz taş ev yaptık ve herkese evinizi taştan yapmaya çalışın diye tavsiye ediyoruz. Taş evler köyü çekici yapıyor”. H.Y.; “Kozbeyli mekânsal özelliğini kaybediyor ama iki tane koruma da var”. V.O.; “Burada çoğu evler taş, burası bir turizm köyü olacaksa komple taş ev olmalı”.

5.2.2. Geleceğe Yönelik Beklentiler

Bu başlık altındaki 4 sorunun amacı; köy halkının kırsal turizme bakış açısı, köyün geleceğinde hangi sektörlerin olması gerektiği, köyde kırsal turizmin gelişmesi ve en iyi şekilde ondan yararlanılması için nelerin yapılması konusundaki görüşleri almaktır.

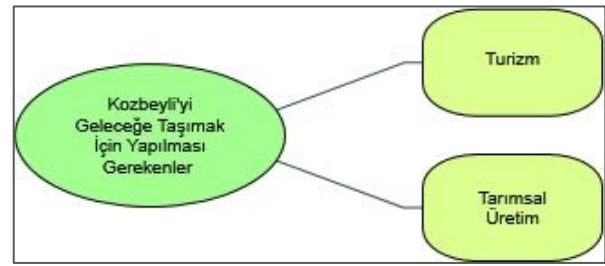
Kozbeyli halkının kırsal turizme ilgi düzeyi:

Katılımcılara göre, Kozbeyli insanı turizme karşı son derece pozitifdir, kadınların turizmle ilgili iş yapması giderek artmıştır, ancak eğitim almaları şarttır (Şekil 6).

Görüşlerin bazıları şunlardır: V.O.; “Biz ilk geldiğimizde çalışacak insan yoktu, şimdi gençler restoranlarda çalışmaya başladı, ev kadınları da çalışıyor. Ama eğitim gerek”. M.G.; “Şartlar uygun olduğunda bütün kadınlar çalışır. Mekân sahibi olanlar bile var”. H.O.; “Köylü ilk başta turizmden para kazanacağına inanmıyordu. Biz açtıktan sonra bu işten para kazanılıyormuş, insanlara hizmet etmek, mutlu etmek kötü bir iş de değilmiş, ona inandılar”.

Kozbeyli'yi en iyi biçimde geleceğe taşımak:

Görüşülen kişiler köyü geleceğe taşıyabilmek için iki ekonomik sektör göstermişlerdir (Şekil 7).

Şekil 7- Kozbeyli'yi en iyi biçimde geleceğe taşımak için yapılması gerekenler

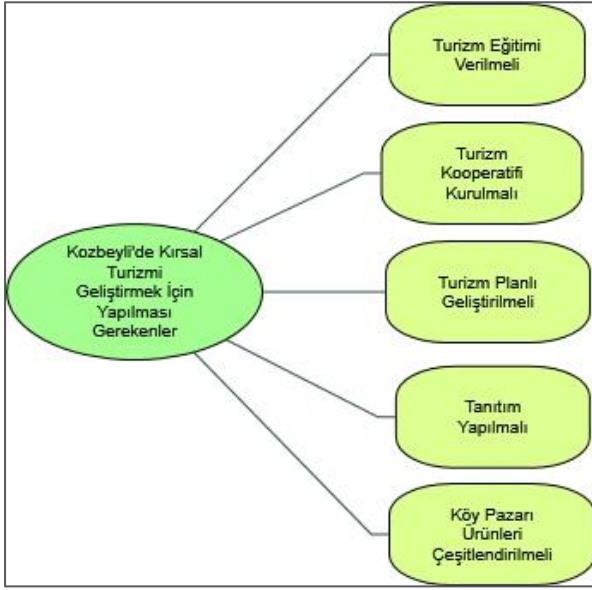
Figure 7- The actions to be taken to carry Kozbeyli into the future in the best Way

Görüşler şöyledir: H.Y.; “Köyün gelişmesi için turizm gerekiyor, bir de tarımın canlandırılması. V.O.; Köyde kooperatifleştirme ve turizme yönelik çalışmalar olmalı”. M.G.; “Çarşı yok. Köy meydanı düzenlenmeli”. H.O.; “Köy daha çok tanıtılmalı, tesisler kimliklerini korumalı, otantik yerler olmalı. Planlı gelişme olmalı, plan olmazsa herkes kafasına göre yapacak”.

Kozbeyli'de kırsal turizmin gelişmesi için yapılması gerekenler: Katılımcılar, köyde kırsal turizmin gelişmesi için beş konuya dikkat çekmişlerdir (Şekil 8).

Görüşlerde öne çıkan konular şunlardır: H.Y.; “Burada küçük oteller, küçük pansiyonlar, lokantalar hepsi iş yapıyor”. Ş.Y.; “Televizyon kanalları çekim yaptı. Tanıtımların çok güzel meyvesini topladık”. V.O.; “Muhtarlığın bu işe ön ayak olması lazım. Belediye çok büyük destek veriyor. Bir kooperatif kurulabilir”. M.G.; “Mevcudu korumalıyız, köyün içinde esnaf çoğalabilir. Ama tarlaları, bahçeleri alıp da düşün salonu, kır bahçeleri yapmasınlar”. H.O.;

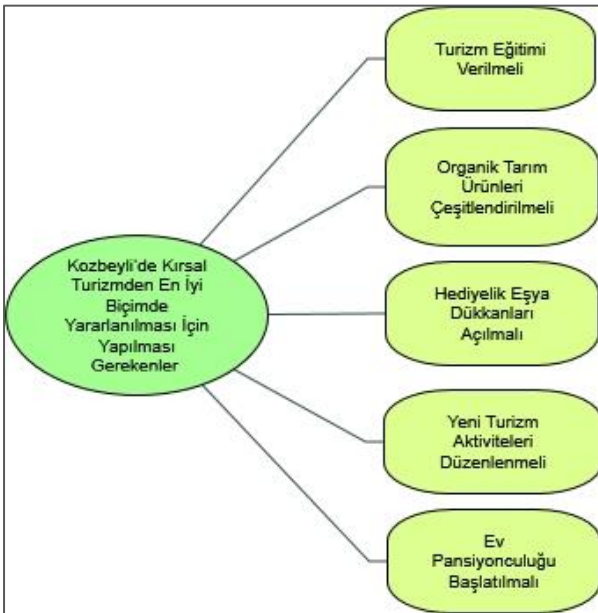
“Burada bir restoran açtık. Köy turizmi olabilir. İnsanlara eğitim verilebilir.

Şekil 8- Kozbeyli’de kırsal turizm nasıl gelişmelidir?

Figure 8- How should rural tourism develop in Kozbeyli?

Kozbeyli’de kırsal turizmden en iyi biçimde yararlanmak için yapılması gerekenler: Katılımcılar kırsal turizmden en iyi biçimde yararlanılması için birçok öneri getirmiştir (Şekil 9).

Şekil 9- Kozbeyli’de kırsal turizmden en iyi biçimde yararlanmak için yapılması gerekenler

Figure 9- The actions to be taken for Kozbeyli to benefit from rural tourism

Görüşlerin bazıları şöyledir: H.Y.; “Onlar size temiz yataklar hazırlayabilir, dinlenmenizi, kahvaltınızı, belki akşam yemeğinizi sağlayabilirler. Ama gezdirmeyi bilmezler. Kısacası çalışanları ve halkı eğitmek lazım. Yani en önemli sorun bu”. V.O.; “Hangi konuda olursa olsun eğitim olmadan hiçbir şey olmaz. Yani diyelim bir ekmek yapıyorsun bunu bir ambalaj kâğıdının içine koy da öyle sat”. M.G.; Sadece yemek değil, kadınlar hediyelik eşya, el işi de satsın. Köyün her tarafına yayılsın”. H.O.; “Herkes bir şeyler yapıp satabilir. Her evde bir oda olsun. Köy evi gibi olsun ki müşteri gelip konaklasın. Hem köyü hem de köy yaşamını tanır”.

Tartışma

Bir yerleşmede, bir bölgede kırsal turizmi planlı biçimde başlatmadan önce ilk yapılması gereken, o yerin turizm potansiyelinin saptanmasıdır. Ayrıntılı bir turizm potansiyeli saptaması; analiz (mevcut durum tespiti) ve sentez olmak üzere iki aşamalıdır. Analiz aşamasında arz, talep, pazar ve rekabet analizleri yapılmalıdır. Arz olarak turiste sunulabilecek doğal ve kültürel çekicilikler ile hizmet kapasitesi belirlenmelidir. Arzda önemli bir bileşen de insan kaynağıdır (insan potansiyeli). Kırsal halk kırsal turizmin öznesidir. O nedenle yerel halkla işbirliği (*katılımcı yaklaşım*) şarttır. Anket ve sözlü görüşmelerle yerel halkın görüşleri (algı, bilgi, farkındalık, beklenti vd.) öğrenilmelidir. Mevcut turist profili ve potansiyel turistler ile pazarlar araştırılmalıdır. Yerleşme ile diğer kırsal turizm destinasyonlarının rekabet avantajları karşılaştırılmalıdır. Sentez aşamasında ise SWOT analizi ile sonuçlar özetlenmelidir (Zimmer et Grassmann, 1996; Soykan, 2003; Soykan, 2004).

Kozbeyli’nin kırsal turizm potansiyeli hakkında yukarıda verdiğimiz başlıklar altında ayrıntılı bir araştırması yapılmamıştır. Bu çalışmada kısmen arz çekiciliklerine değinilmiş ve SWOT analizine yer verilmiştir. Türkiye’deki kırsal turizm potansiyeli çalışmalarına bakıldığında (İpar ve Tırlı, 2014; Özgürel vd., 2015; Polat vd., 2014; vd., Ukav, 2014) hepsinin arz çekicilikleri tanıtımına ya da SWOT analizine yoğunlaştığı görülmektedir. Oysa potansiyel saptama; kırsal turizmle ilgili stratejilerin geliştirilmesi ve bir planın yapılabilmesi için çok önemli bir basamaktır (Soykan, 2003). Bu eksikliğin arkasında Türkiye’de kırsal turizmin gelişebileceği yerlerde bir stratejik ve eylem planı yapma girişiminin olmamasıdır. Dikkat edilecek hususlardan bir başkası, sürdürülebilir başarılı bir kırsal turizm planlaması için tüm ilgi grupları arasında işbirliğine

gidilmesi ve planlamanın yerel halk ve bölge yararına olmasıdır. Bu açıdan yerel halk memnuniyeti için uygun stratejiler geliştirilmelidir (Lane, 2005).

Bu çalışmada Kozbeyli köy halkının kırsal turizm hakkındaki bilgi ve bilinç düzeyinin yüksek olduğu, kırsal turizme tamamen olumlu baktıkları ve hazır oldukları anlaşılmıştır. Başka benzer çalışmalarda şu sonuçlara ulaşılmıştır: yerel halkın kültürlerini korumaya ve geliştirmeye katkısı olmasından dolayı kırsal turizme olumlu tutum sergilenmiştir (Eren ve Aypek, 2012). Kırsal turizm algısı ve bakış açısıyla ilgili bir çalışmada (Sezer vd., 2013); yerel halk kırsal turizmi özellikle istihdam sağlamada ve genç nüfusun yörede kalmasında çözüm olarak görmektedir. Bir diğer araştırmada (Ertuna vd., 2012); yerel halkın kırsal turizm faaliyetine katılmaya istekli ve turizmin sonuçlarıyla ilgili algısının da genel olarak olumlu olduğu ortaya çıkmıştır. Kırsal kalkınmayı destekleyici turizmde yerel halkın rolünü ele alan bir çalışmada (Kiper ve Yılmaz, 2008); yerel girişimcilerin turizm etkinlikleri içerisinde yer alabileceği, elde edilen kazanç ile gelir sağlayabileceği ve yaşam düzeyinin yükselerek bölgeden göç eden halkın geri dönebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Tartışmanın son sözü; Türkiye’de kırsal turizmin gelişmesinin önünde kırsal halk bir engel değildir, tam tersine insan kaynağı olarak istekli ve destek vermeye hazırdır.

Sonuç

Kozbeyli, doğal coğrafyası, köy yerleşim dokusu, geleneksel taş evleri, camisi ve dibek kahvesi ile tipik bir Ege köyüdür. Kozbeyli’nin yüzlerce yıl en önemli tarımsal ürünü zeytin olmuş ve hala önemini korumaktadır. Günümüzde hem kendisine bağlı çekiciliklerden hem de köy ziyaretlerinin bir trend haline gelmesiyle birlikte yüksek talep görmeye başlamıştır. Köye günübirlik gelenlerin sayısında giderek artış olması, kırsal turizmi planlı hatta projeli olarak geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Eğer bu yapılmadığı takdirde köyün birçok sorunla karşı karşıya kalacağı bir gerçektir. Turizm ve turistlerle tanışılmasına rağmen, kırsal turizmi yönetme konusunda bir vizyon, hedef, strateji ve eylem planının olmaması Kozbeyli’de kırsal turizmi sürdürülebilir yapamayacaktır. Tarafımızdan yürütülen BAP projesinde (Baykal 2018), yerel katılımcılığın önemine dikkat çekilerek, kırsal turizm planlaması ve yönetilmesinde kırsal halkın baş rolde olması gerektiği o nedenle de yerel örgütlenmeye gidilmesi şeklinde kalıcı bir yapılanmanın şart olduğu vurgulanmıştır.

Kozbeyli’deki sözlü görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre; yerel halkın köylerini iyi tanıdığı, turizmin gelişme sürecini yakından takip ettikleri, yapılması gerekenleri doğru tanımladıkları ve kırsal turizme tamamen olumlu baktıkları anlaşılmıştır. Sözgelimi; köyün kırsal turizmle buluşmasında Hüseyin Yurttaş’ın çabaları, tanıtım faaliyetleri, taş binaların restorasyonu, restoran ve konaklama tesislerinin açılması, İzmir kent halkının köye ilgi göstermesini etkili bulmuşlardır. Kozbeyli’nin kırsal turizmde en üst düzeyde faydalanabilmesi için; turizm eğitimi, evlerin pansiyona çevrilmesi, yeni turizm aktivitelerinin oluşturulması, hediyelik eşya dükkânlarının artırılması ve köy ürünlerinin çeşitlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır. O takdirde SWOT analizinde saptanan zayıf yönlerin iyileştirilmesi ve tehditlerin ortadan kaldırılarak Kozbeyli’de kırsal turizmin sürdürülebilir biçimde geliştirilmesi ve başka köylere örnek olabilmesi için şunlar yerine getirilmelidir:

- Kırsal turizmle ilgili araştırmalara göre (Lane, 2018; Lane and Kastenholz, 2015; Baykal, 2016; Irshad, 2010) bu turizm türünün geleceğine damgasını vuracak yenilikler aynı zamanda Kozbeyli için de dikkate alınmalı ve yerine getirilmelidir: turist sadakati, katılımcılık-paylaşımçılık, bisiklet kullanımı, engellilere kolaylıklar, sosyal medyadan yararlanma, mobil indirmeler, özel turlar, yerel turizm ofisleri, yerel halkla işbirliği, üretici pazarları, özgünlük ve gerçeklik, marka yaratma, eko-etiket, eko-yönetim, ortak projeler vb.
- Bir köyde kırsal turizmin geliştirilmesinde ilk adımlardan biri olan eğitim, Kozbeyli için de geçerlidir. O nedenle, kırsal turizm-agroturizm-ekoturizm etrafında şekillenen çeşitli konularda eğitimler (genel turizm, hijyen, iletişim, pansiyon işletmeciliği vb) verilmeli, periyodik olarak tekrarlanmalıdır. Ayrıca köyde mesleki eğitimler (tarım, hayvancılık ürünleri, el sanatları, ürün hazırlama ve satış vd) de verilmelidir.
- Kozbeyli, tipik bir Ege köyü olarak kendine özgü doğal ve kültürel coğrafi görünüme sahiptir. Bu özgün imaj, köyün yer aldığı doğal çevre, iklim ve kırsal kültürle şekillenmiştir. Doğal ve kültürel peyzaj bir bütün olarak korunmalıdır.
- Kozbeyli’de kırsal turizm hizmet birimleri, mevcut binaların işlevlendirilmesi ile kazanılmalıdır. Eski yapıların yerel mimariye uyumlu bir restorasyonla pansiyon, butik otel, restoran, satış yeri gibi kimliklere kavuşturulması

hem korumacılık hem de görsel kalite adına köye farklılık ve değer katacaktır.

- Kozbeyli tarım potansiyelinin daha iyi kullanılması, doğal çekicilikler, köy yerleşme dokusu ve taş evlerin korunması, sosyal yaşamın canlı olabilmesi için kırsal turizm, ekoturizm ve agroturizmin bütünleşik biçimde geliştirilmesi en uygun modeldir. Çünkü köyde konaklayacak turistlere bu üç turizm türünün aktiviteleri bir paket program halinde sunulduğu zaman kalış süresi uzayabilecek, alışveriş ve köy halkı ile iletişim daha çok artabilecektir.
- Kozbeyli köyünün yer aldığı Foça Yarımadası'nda tematik rotalar oluşturulmalıdır. Bir bölgeyi bütün halinde tanımanın en kapsamlı ve en kolay yolu, önceden belirlenmiş bir rotayı izleyerek dolaşmaktır (yürüyüş, at binme, atlı araba, mini tren, bisiklet kullanma, araba sürme vd). Günümüzde popüler bir uygulama haline gelen rotaların ilk öncüleri doğa yürüyüşleridir. Ancak bugün yüzlerce temaya sahip rotalar vardır. Bazılarında geçmiş yüzyıllarda gerçekten var olan yollar kullanılırken, bazıları da turizm için sonradan yaratılmaktadır. Temalar çok çeşitlidir: inanç, kültür, arkeoloji, tarih, gastronomi, şarap ve bağcılık, zeytincilik, el sanatları vb. Yarımada bugüne kadar rota

konusunda doğa yürüyüşleri dışında başka bir çalışma görülmemektedir. Çeşitli dağcılık dernekleri Kozbeyli-Şaphane Dağı çevresinde yürüyüşler düzenlemektedir. Ayrıca, geçmiş yıllarda Foça ilçesi için önerilen ekoturizm rotaları bulunmaktadır (Timur vd., 2009).

- Foça Yarımadası'nı içine alan bir yerel örgütlenme oluşturulmalıdır. Bu sivil toplum kuruluşu, turizm aktörleri ve yerel halk temsilcilerinden oluşmalıdır. Yerel etkinlikler düzenleme, projeler yapma, fuarlara katılma, turist memnuniyetini ölçme, web sitesi kurma, yazılı ve görsel medyada tanıtımlar yapma, dünyadaki uluslararası turizm platformlarına katılma gibi işlemlere sahip olmalıdır. Böylece bütün bu işler Kozbeyli'yi de kapsayacağından yarımada ile birlikte hareket edilmiş olacaktır.
- Kozbeyli köyünde kırsal turizm; koruma-kullanma dengesi gözetilerek, taşıma kapasitesine dikkat edilerek, turistik yaşam döngüsü izlenerek ve sürdürülebilir turizm ilkelerine bağlı kalınarak yol alınmalıdır. Bütün bunları uygulayabilmek için de bütünleşik yaklaşım ve katılımcılık esasına dayanan bir stratejik plan ve bir eylem planı (yol haritası) yapılmalı, uygun projelerle hayata geçirilmelidir.

REFERANSLAR

- Alaz Şeyihoğlu, A., Özgürbüz, İ.E. 2016. Coğrafya araştırmalarında örneklem ve örnekleme yöntemleri. Özgen, N. (Ed.), *Beşeri coğrafyada araştırma yöntemleri ve teknikler*, 26-50, Pegem Akademi, Ankara.
- Ankaralı, A. 2008. *Foça yakın çevresinde araziden yararlanma ve yörede araziden yararlanma bilincinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 218 sayfa.
- Aytüre, S. 2013. Avrupa Birliği'nde kırsal turizm politikası ve Aksaray'da uygulanabilirliği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 7-23.
- Baykal, F. 2016. Kırsal turizmde son eğilimler: İzmir'e uygulama fırsatları ve engeller. (Bildiri) 5. *Ulusal Kırsal Turizm Kongresi*, 18-22 Mayıs 2016, Marmaris, Muğla.
- Baykal, F. 2018. *Kozbeyli köyünde (Foça/İzmir) turizmi geliştirme konusunda yerel halk ve turist görüşlerinin nitel veri analiziyle değerlendirilmesi*. Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu, Proje No: 17-EDB 003, İzmir.
- Baykal, F., Yıldız, S. 2018. Development opportunities of agritourism and perspective at İzmir (Turkey) surroundings, (Bildiri) *1st World Congress on Agritourism*, 7-9 November 2018, Bolzano, Italy.
- Baykal, F. 2019. Sürdürülebilir kırsal kalkınma-kırsal turizm ilişkisi ve Salihli için değerlendirmeler. (Bildiri) *Salihli Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma ve Kırsal Turizm Forumu*, 17 Ekim 2019, Salihli, Manisa.
- Bazeley P., Jackson, K. 2015. *Nvivo ile nitel veri analizi*. (Çev. A. Bakla, S. B. Demir), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Bora, Ö. 2018. *Sürdürülebilir turizmin ilkeleri ve göstergeleri açısından Alaçatı (Çeşme/İzmir) turizminin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, 226 sayfa.
- Çınar, A. K., DüNDAR, B., Genç, U. D., Çakmak, C., Erkarlan, Ö. 2012. İzmir Foça Kozbeyli Mahallesi kırsal mimarlık envanteri. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 10, 107-149.
- Eren, R., Aypek, N. 2012. Kırsal turizm bölgesinde yerel halkın turizmin gelişimine karşı tutumları: Cumalıkızık köyü örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2), 43-47.
- Ertuna, B. Güney, S., Güven, Ö., Aydemir, N. 2012. Yerel halkın kırsal turizm gelişimine katılma isteğini etkileyen unsurlar: Kastamonu örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2(2). 59-66.
- Genç, K., Atay, L., Eryaman, M. Y. 2014. Sürdürülebilir destinasyon yaratma sürecinde örgütlenmenin önemi: Çanakkale turizmi üzerine bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 49-61.
- Gögebakan, Y. 2016. Dünya üzerindeki kültürel varlıkların turizme ve ekonomiye katkısı. *Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi*, 5, 48-70.
- Gümüş, N., Özüpekçe, S. 2009. Foça'da turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine yönelik yerel halkın görüşleri. *İnsani Bilimler Dergisi*, 6(2), 398-417.
- İlhan, A., Çelik, M. A., Gülersoy A. E., Gümüş, N. 2017. Cehennem Deresi Kanyonu'nun (Arduç, Artvin) ekoturizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi ve planlama önerileri. *Turkish Studies*, 12(3), 309-340.
- İpar, M. S., Tırıl, A. 2014. Sinop ilinin kırsal turizm potansiyeli ve geliştirilmesine yönelik öneriler. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7(2), 45-54.
- Irshad, H. 2010. *Rural tourism-an overview*. Government of Alberta, Agriculture and Rural Development, Canada.
- İzmir Ticaret Odası. 2016. *İzmir ili ilçelerinin sorunları, çözüm önerileri ve yatırım olanakları*. İZTO Yayın No: 185. http://izto.org.tr/demo_betanix/uploads/cms/yonetim.ieu.edu.tr/
- Karamehmet, B. , Aydın, G., Özgöker, C. U. 2016. Türkiye'de kırsal turizm destinasyonlarının rekabetçi gücünün geliştirilmesi için stratejik öneriler. *Balkan Journal of Social Sciences*, 5(10), 106-116.
- Karataş, M., Babür, S. 2013. Gelişen Dünya'da turizm sektörünün yeri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(25), 15-24.
- Kaypak, Ş. 2012. Ekolojik turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 11-29.
- Kılıç, B., Kurnaz, A. 2010. Alternatif turizm ve ürün çeşitliliği oluşturmada ekolojik çiftlikler: Pastoral Vadi örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 4, 39-56.

- Kiper, T., Yılmaz, E. 2008. Şarköy-Kumbağ arasında kırsal kalkınmayı destekleyici turizmin olabilirliği ve yerel halkın rolü. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 159-168.
- Kuşat, N. 2014. Sürdürülebilir kırsal kalkınma için bir alternatif olarak kırsal turizm ve Türkiye’de uygulanabilirliği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 65-87.
- Lane, B. 2005. Sustainable rural tourism strategies: A tool for development and conservation. *Interamerican Journal of Environment and Tourism*, 1(1), 12-18.
- Lane, B. 2018. Rural tourism, future scenarios where next? *6th European Congress on Rural Tourism, ECRT2018, Conference Proceedings, Rural Tourism Future ppt.* Druskininkai, Lithuania. <http://www.europeanrtcongress.org/conference-proceedings>
- Lane, B., Kastenholz, E. 2015. Rural tourism: The evolution of practice and research approaches-towards a new generation concept? *Journal of Sustainable Tourism*, 23(8-9), 1133-1156.
- Liu, Z. 2003. Sustainable tourism development: A critique. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6) ,459-475.
- Özen, D. 2016. IPARD Programı ile kırsal turizm sektörü. *Kırsal Kalkınma Dergisi*, 3, 38-41, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Başkanlığı, Ankara.
- Özgen, N. 2016. Nitel araştırmalarda verilerin toplanması ve analizi. Özgen, N. (Ed.) *Beşeri coğrafyada araştırma yöntemleri ve teknikler*, 158-196, Pegem Akademi, Ankara.
- Özgürel, G., Değişgel, S., Sü Eröz, S. 2015. Tunceli ili kırsal turizm potansiyeli ve yerel halkın turizme yönelik bakışları. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(2), 64-76.
- Öztürk, Y., Yazıcıoğlu, İ. 2002. Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.
- Polat, E., Özdemir, S.S., Özdemir, M. 2014. Kırsal turizm potansiyelinin SWOT analizi ile değerlendirilmesi: Balıkesir örneği. *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı*, 143-153, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Sezer, B., Küçükaltan, D., Çakır, A. 2013. Edirne-Çamlıca Beldesi’nde kırsal turizm ve turizm algısı. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 3(2), 46-54.
- Sharpley R. 2010. *The myth of sustainable tourism*. Centre for Sustainable Development, CSD Working Papers Series: 2009/2010, No: 4.
- Soykan, F. 2003. Coğrafi çevrenin korunmasında turizm potansiyelini saptamanın önemi. *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 17-24, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Soykan, F. 2004. *Bir turizm coğrafyası araştırması: Kırsal alanların turizm potansiyelinin saptanması ve Şirince köyüne uygulanması*. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 122, İzmir.
- Taşçı, B., Pekdoğan, T. 2018. Kozbeyli kırsal yerleşiminde geleneksel konut mimarisinin ekolojik sürdürülebilirlik bağlamında incelenmesi. *Türk Bilim Araştırma Vakfı-TÜBAV*, 11 (1), 1-18.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. 2016. *Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı 2016-2020*. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Ankara.:
- Timur, A., Baykal, F., Emekli, G. (Ed.) 2009. *İzmir ekoturizm güzergahları*. Ege Turizm Derneği Yayını, İzmir.
- Ukav, İ. 2014. Adıyaman ilinde kırsal turizm potansiyeli ve geliştirme fırsatları, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 15-33.
- UNWTO. 2019. *International tourism highlights*. World Tourism Organization, 2019 Edition, Madrid. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/>
- Ün, E., Tutar, F., Tutar, E., Erkan, Ç. 2012. Ekonomik kalkınmada kırsal turizmin rolü: Türkiye örneği, *International Conference on Eurasian Economies*. 345-350, Almaty, Kazakhstan.
- Yurdakul Kabakçı, I., Çolak, C., Yaman Dulkadir, N. 2016. *Nitel veri analizinde adım adım NVivo kullanımı*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yurttaş, H. 2014. Kozbeyli. Üçüncü Basım, Top Yayıncılık, İzmir.

Zimmer, P., Grassmann, S. 1996. *Evaluer le potentiel touristique d'un territoire*. Liaison Entre Actions de Développement de L'économie Rurale, Observatoire Européen LEADER, Bruxelles.

URL 1: <https://www.atlasdergisi.com/kesfet/doga-cografya/foca-denizciler-yurdu.html>

Fotoğraflar / Photos

Foto 1- Kozbeyli köyü

Photo 2- Kozbeyli village

(Kaynak: URL 1)

Foto 2- Çapkinoğlu meyhanesi (Foto: E. Ataberk)

Photo 2- Pub of Çapkinoğlu

Foto 3- Kozbeyli köy meydanı (Foto: E. Ataberk)

Photo 3- Kozbeyli village square

Foto 4- Kozbeyli’de bir kahvaltı yeri (Foto: E. Ataberk)

Photo 4- A Breakfast house in Kozbeyli

Foto 5- Kozbeyli'de restore edilmiş taş evlerden biri (Foto: E. Ataberk)
Photo 5- One of the restored stone houses in Kozbeyli

Foto 6- Kozbeyli Kültür Merkezi (Foto: E. Ataberk)
Photo 6-Kozbeyli Cultural Center